

Sosyal Güvenlik Sisteminin Denetim Yapısı Ve Denetim Birimleri*

Ö. Hakan ÇAVUŞ**

ÖZ

Sosyal güvenliğin denetimi; sigortalı, işveren, hak sahibi, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve devlet boyutlarıyla çok yönlü bir denetim sistemini kapsamaktadır. Denetim sonucu; kayıtdışı çalışanlar sosyal güvenliğe kavuşmakta, sigortasız işçi çalıştıran işletmelerin haksız rekabet etmeleri önlenmekte, SGK'nun prim gelirleri ve ayrıca devletin vergi gelirleri artmakta böylece devlet sosyal adaleti sağlama fonksiyonunu yerine getirmektedir. SGK adına denetim, sosyal güvenlik müfettişleri ve sosyal güvenlik denetmenlerince yapılmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi ile ilgili denetim açısından en önemli sorunlar kayıtdışı istihdamın yaygın olması ve denetim elemanı sayısının yetersizliğidir. Kayıtdışı istihdamın kayıtlı hale getirilmesi son zamanlarda özellikle SGK'nın üzerinde en yoğun çalıştığı alanlardan bir tanesidir. Zaman içinde de müfettiş ve denetmen sayısının mutlaka artırılması gerekmektedir.

Bu çalışmada sosyal güvenlik denetimi kavramı ve ilkeleri açıklanmıştır. Ayrıca SGK Müfettişleri ile denetmenlerin denetim esasları ile bunların yetki ve görevleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Sosyal güvenlik, sosyal güvenliğin denetimi

JEL Sınıflandırması: H55, Z22

Inspection Structure of Social Security System and Inspection Boards

ABSTRACT

Inspection of social security; insurance and employer size, rightful size, lot size and direction of the institution with government size is a inspection system that concern. Inspection results; informal workers are being achieved in social security, being prevented to unfair competition of enterprises employing uninsured workers, the Social Security Institution (SSI) fulfills premium income and also tax revenues are increasing, so the state to achieve social justice function. SSI behalf of the audit is carried out by social security inspectors and social security controllers. The most important problems in terms of inspection regarding the social security system are the widespread informal employment and the insufficient number of inspectors and controllers. Enrollment of informal employment is one of the most intensively working areas in recent years, especially on the SSI. Over time, the number of inspectors and controllers must be increased.

In this study, the concept and principles of social security inspection are explained. Besides, we focused on principles of SSI inspectors and controllers with their powers and duties.

Key Words: Social security, inspection of social security

JEL Classification: H55, Z22

GİRİŞ

Belirli tehlikelere karşı korunma ve bu konuda gerekli araçlara sahip olma arayış ve çabaları, insanlık tarihinin tüm dönemlerinde, her birey ve toplum için

* Bu makale "Sosyal Sigortalı Kurumu Tarafından Yapılan Dış Denetim" başlıklı doktora tezinden konuyla ilgili son değişiklikler çerçevesinde önemli ölçüde güncellenerek yeniden düzenlenmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ohcavus@gmail.com

vazgeçilmez bir olgu olarak önemini korumuştur. Bu korumanın bir aracı olan sosyal güvenlik; gelişen ekonomik, sosyal ve siyasi faktörlere bağlı olarak çağdaş uygarlığın simgesi olarak içinde yaşadığımız çağı sosyal güvenlik çağı haline getirmiştir. Sosyal güvenlik, hem bir düşünceyi, hem de bu düşüncenin hayata geçirilmesini sağlayan bir sistemi ifade etmektedir (Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2012:2-3).

T.C. Anayasasının 60. maddesinde, “Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.” denilerek sosyal güvenliği bir hak olduğu, sosyal sigorta sistemini kurma ve işletme görev ve yetkisinin devlete ait olduğu açıkça vurgulanmaktadır (Sözer, 1998:29). Sosyal bir hukuk devletinin ödevlerinden biri olan sosyal güvenliği sağlamak için devlet yasalar çıkarmıştır. Bu yasaların bir kısmıyla iş ve sosyal güvenlik mevzuatı oluşturulmuştur. Devlet anayasadan doğan bu görevini yerine getirmek için çalışma hayatıyla ilgili yasaları ve alt hukuk kurallarını (tüzük, yönetmelik vb) yürürlüğe koymak, daha sonra bu mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını denetlemek ve gerektiğinde yine yasalarla düzenlenmiş idari ve cezai yaptırımlara başvurmak yetki ve görevlerine sahiptir (Süzek, 1985:60).

Sosyal güvenlik denetiminin kamu düzeniyle yakın ilgisi nedeniyle, sosyal güvenlik mevzuatının uygulanıp uygulanmadığının izlenmesi ülkemizde devletin görevi sayılarak 4857 sayılı İş Kanunu’nun 91. maddesinde ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 59. maddesinde sosyal güvenlik denetimi faaliyetlerinin temel bir devlet görevi olduğu açıkça belirtilmiştir.

Sosyal sigorta denetimi ile sosyal güvenlik prim kayıplarının önlenmesi, çalışanların sosyal güvenceye kavuşturulması, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği hükümlerinin uygulanması, sosyal güvenlik hizmetlerinden yersiz yararlanmaların önlenmesi, işçi, işveren ve üçüncü kişilerin sosyal güvenlik mevzuatı hakkında bilgilendirilmesi ile sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır (Alper, 2001:2).

Ülkemizde sosyal güvenlik reformu adı altında sosyal güvenliğin hem kurumsal örgütlenmesinde hem de mevzuat sisteminde çok köklü değişiklikler yapılmıştır. Sosyal güvenliği sağlamaya yönelik kurulmuş olan ve üç ayrı kurum şeklinde örgütlenmiş olan SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı 20.05.2006-26173 tarih-sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan ve 20.05.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Sosyal Güvenlik Kurumu adı altında birleştirilmiştir. Reformun bir diğer adımı da sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sisteminin oluşturulabilmesi amacıyla düzenlenen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu da 16.06.2006-26200 tarih-sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi 30.12.2006 tarihli ve 26392 sayılı 5. Mükerrer Resmî Gazetede yayınlanan 15.12.2006 tarihli E: 2006/111 ve K: 2006/11 sayılı kararı ile 5510 sayılı Kanunun birçok maddesini iptal etmiş ve bazı maddelerinin yürürlüğünü durdurmuştur. Bunun üzerine 5510 sayılı Kanunun 01.01.2007 olan yürürlük tarihi önce 01.07.2007 tarihine, daha sonra 01.01.2008 tarihine ve son olarak da 01.06.2008 tarihine ertelenmiştir. Daha sonra 08.05.2008 tarihli Resmi

Gazetede yayımlanan 5754 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 5510 sayılı Kanunda bir çok değişiklik yapılarak Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen maddeler yeniden düzenlenmiştir. Kanunun yürürlük tarihi de özel sektör işverenleri açısından 2008 yılı Ekim ayı başı olarak belirlenmiştir (Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2012:87-88). Öte yandan 5510 sayılı Kanun 01.10.2008 tarihi itibari ile yürürlüğe girmiş olup genel sağlık sigortası uygulaması için ayrıca 01.01.2012 tarihine kadar geçiş süreci öngörülmüştür (Sözer, 2014:6).

LDENETİM KAVRAMI

Genel anlamda denetim, işlemlerin yasal, bilimsel ve düşünsel yöntemlerle önceden belirlenen standartlara göre hareket edilerek, işlemlerin ve uygulamaların, bu kurallara uygunluğunun araştırılması, uyumsuzlukların saptanması ve giderilmesi için yapılan incelemeler şeklinde tanımlanabilir (Maliye Hesap Uzmanları Derneği,1999:3).

Denetim kavramından bahsedebilmek için, ortada bir işlem ve bu işlemin önceden belirlenen standartlara uygun olup olmadığının tespitine yönelik bir inceleme olmalıdır. Denetim kavramı uygulamada, yoklama, kontrol, revizyon, inceleme, teftiş ve murakabe kelimelerini de kapsayan ve çoğu kez eş anlamlı kullanılan bir deyimdir (Aydın,2010:68).

Teftiş, Latince “ Inspecere” kelimesinden gelmektedir ve Türk Dil Kurumu sözlüğünde gereği gibi sorup araştırma, araştırılma, muayene ve kontrol; denetleme, denetim ve bakı anlamlarında kullanılmaktadır. Teftiş; bir makam adına, o makam tarafından görevlendirilen ve teftiş işiyle yetkili elemanlarca yürütülür ve gerek görüldükçe belirsiz zamanlarda yapılır (Karatepe, 2011:10). Teftiş sırasında inceleme-karşılaştırma yöntemlerinin yanısıra teftiş edilen birimin tüm özellikleri araştırılır, faaliyet alanı belirlenir, çalışma koşulları değerlendirilir (Maliye ve Gümrük Bakanlığı, 1990:20).

Denetleme (murakabe), daha çok, hesap işleri için kullanılır ve bu işlerin belirlenen kurallara ve prensiplere kanunlara uygunluğunun araştırılmasını veya kendi muhasebesinin yapılması anlamına gelir (Aktuğlu, 1996:3). Denetleme deyimi sözlükte, bakma, gözetme, denetleme ve kontrol anlamlarına da gelmektedir.

Genel anlamda teftiş ve denetim, hem devlet kurumlarının ve teşkilatının, hem de özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösteren kuruluşların ayrıca işyerlerinin, kamu yararı açısından hukuka uygun olarak işleyip işlemediklerinin yetkili organlarca araştırılmasıdır (Tortop, İsbir ve Aykaç,1993:159; Taymaz, 2012:4).

Denetim kavramının ayrıca muhasebe denetimi boyutuyla da açıklanması gerekmektedir. Günümüzde küreselleşen dünya şartları ile birlikte toplum ve teknoloji çok hızlı bir şekilde hem daha da karmaşık hale gelmekte hem de gelişerek bilgiyi gelişmenin temel taşı konumuna getirmektedir. Bu yönüyle muhasebe denetimi; muhasebe bilgilerinin gerçeğe uygunluğunun yani bazı

meslek ölçülerine ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluğunun denetimi olarak tanımlanabilir (Güredin, 2000:20).

Denetim kavramının özelliklerini bir arada değerlendirdiğimizde sosyal güvenlik denetimi; özel ve kamu sektörüne ait işçi istihdam edilen işyerlerinde ve sağlık hizmeti veren kuruluşlarda iş ve sosyal güvenlik mevzuatının esaslarına uygunluğun araştırılması olarak tanımlanabilir.

II. SOSYAL GÜVENLİK DENETİMİ KAVRAMI

A.Tanımı

Sosyal güvenlik denetimi kavramsal olarak bir arada kullanılabilir niteliğe sahiptir. Dar anlamda sosyal güvenlik denetimi, çalışma hayatı içinde sosyal güvenlik mevzuatının uygulanıp uygulanmadığının sosyal güvenlik denetimiyle görevli birimler tarafından yani idari denetim birimlerince denetlenmesidir. Geniş anlamda sosyal güvenlik denetimi de çalışma hayatının idari denetiminin yanı sıra uyuşmazlıkların yargı organları tarafından denetlenmesidir (İzveren, 1974:441).

B. Sosyal Güvenlik Denetiminin Önemi

1.Hukuki açıdan denetimin önemi

Sosyal güvenlik denetimi hukuki açıdan değerlendirildiğinde, herşeyden önce işçinin sosyal ve ekonomik durumunu korumayı ve geliştirmeyi amaç edinmişse de nihai amacının bir bütün olarak kamu yararının, sosyal barışın korunması olduğu söylenebilir. Çalışma hukukunun asıl amacı toplumun çıkarını korumaktır (Tunçomağ, 1986:15 ; Esener, 1978:34-35). Sosyal güvenlik denetimi, devletin çalışma hayatına kamu yararı adına müdahale etme yöntemlerinden biridir. Devlet bir yandan çalışma hayatını düzenlemek üzere iş ve sosyal güvenlik mevzuatları ile ilgili düzenlemeler yaparken diğer yandan yapılan düzenlemelere uyulup uyulmadığını denetleyerek çalışma hayatına müdahale etmektedir. Devletin çalışma hayatını düzenleyici müdahaleleri önce işçinin kişiliğini ve emeğini korumak düşüncesi yani işgücünün korunması amacıyla yapılsa da bu müdahalelerin asıl amacı özellikle sosyal kamu düzenini korumaya yöneliktir (Turan, 1990:45). Devlet, sosyal güvenlik denetimi ile çalışma hayatı ile ilgili düzenlemelerin uygulanmasını sağlayarak kamu yararı düşüncesini gerçekleştirmiş olmaktadır (Centel; 1994:5).

Sosyal güvenlik denetimi ile sosyal barışın ve sosyal hukuk düzeninin korunması da sağlanmış olmaktadır. Çalışma hayatı, kamu otoritesini temsil eden denetim birimleri tarafından denetlenmediği takdirde işçilerle işverenler arasında çalışma barışının bozulması, sosyal ilişkilerin düzenli gelişiminin derinden sarsılması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle işverenler açısından daha iyi çalışma şartlarının sağlanmasında herhangi bir denetleyici mekanizmanın olmaması, çalışma yaşamında sosyal barış ve hukuk düzeninin de bozulmasına yol açabilecektir (ILO, 1986:5; Saymen,1954:27).

2.Sosyo-ekonomik açıdan denetimin önemi

Sosyal güvenlik hukukunun amacı, işçiyi korumaktır. Etkili bir sosyal güvenlik denetimi ile işverenler iş ve sosyal güvenlik mevzuatının işçi lehine düzenlenmiş hukuki haklarının verilmesi konularında (örneğin sigortasız işçi çalıştırma, kıdem ve ihbar tazminatı ödenmesi, işçi ücretlerinin ödenmesi, iş

sağlığı ve güvenliği ile ilgili konular) genelde olumsuz davranamayacaklardır. İşverenler açısından iş denetimi, özellikle rekabetin günümüz küresel ekonomilerde belirleyicisi olduğu düşünüldüğünde, haksız rekabetin ortadan kaldırılması açısından büyük önem taşımaktadır. İş ve sosyal güvenlik mevzuatını uygulayan ile uygulamayan işverenler arasında en önemli fark mevzuata uyan işverenlerin mali yüklerinin daha fazla artması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Mevzuatı uygulayan işveren daha çok üretim maliyeti ile karşılaşırken mevzuata uymayan işveren de yükümlülüklerini yerine getirmediği için birçok ödemedi ve mali sorumluluktan kaçmış olacaktır. Bu durum zaman içinde haksız rekabetin artmasına neden olduğunda mevzuata uyan işverenler de zaman içinde mevzuata uymama eğilimi göstereceklerdir (Zeybek,2007:83). Bunun sonucu çalışma barışı bozulacak, işçiler mağdur edilecek ve devlet büyük gelir kaybına uğramış olacaktır.

Gelişmiş sosyal güvenlik denetimi; iş sağlığı ve güvenliğinin yaygınlaştırılmasında önemli bir rol oynayarak (ILO,2005:6) sosyal korumayı desteklediği kadar daha kaliteli ürün ve yüksek verimlilik sağlanmasına, iş kazalarında azalmaya ve işçilerin motivasyonunda artışa neden olmaktadır (ILO, 2006: 3). Yine uygun kaynaklar ve yasal dayanaklarıyla birlikte iyi organize edilmiş bir sosyal güvenlik denetim sisteminin, ekonomik ve sosyal kalkınmanın önemli bir parçası olduğu kabul edilmektedir (ILO, 2006: 1-2).

Sosyal güvenlik denetimi içinde önemli bir yeri olan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve bu Kanuna bağlı düzenlemelerin uygulanmaması iş kazalarının veya meslek hastalıklarının artmasına neden olmakta ve sonuçta hem işçiler hem de işverenler büyük kayıplara uğramaktadırlar. İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle çalışamayan işçi gelir kaybına uğrayarak ciddi psikolojik sıkıntılar yaşamaktadır. İşverenler hem ellerindeki işgücünün kaybolmasına maruz kalarak birçok sorunla karşılaşmaktalar ve ayrıca açılan tazminat davaları nedeniyle de mali açıdan zor durumda kalmaktadırlar (Kılıkış, 2016:8-9). Sonuç olarak işgücü verimsizleşecek ve azalan üretim nedeniyle işçi, işveren ve devlet gelir kaybına uğrayacaktır (Güzel ve Okur; 2012:184-188; Ofluoğlu, 1997:44-46).

C. Sosyal Güvenlik Denetiminin İlkeleri

4857 sayılı İş Kanunu'nun 91. maddesine göre, İş Müfettişleri devlet adına; çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını devlet adına izlemek, denetlemek ve teftiş etmek ile görevlendirilmişlerdir. Madde hükmünden de anlaşılacağı gibi, iş denetimi ile ilgili mevzuatın oluşturulması ve uygulanmasını denetlemek asıl olarak devletin bir görevidir. 5510 sayılı Kanunun 59/3. maddesine göre de, SGK müfettişleri ve denetmenleri de 4857 sayılı İş Kanununda belirtilen teftiş, kontrol ve denetleme yetkisine haizdirler. Her iki madde hükmü göz önünde bulundurularak sosyal güvenlik denetim sisteminin ilkeleri aşağıdaki açıklanmıştır.

1.Merkezi bir makam tarafından kontrol ilkesi

ILO'nun 81 sayılı İş Teftişine Dair Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin 4. maddesinde ve 129 sayılı Tarım İş Teftişine Dair Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin 7. maddesinde, iş denetiminin merkezi bir otoritenin kontrolü

altında düzenlenmesi gerektiği öngörülmüştür. 129 sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinde aynı zamanda merkezi otoritenin kontrolü prensibinin uygulanmasında farklı şekillerde örgütlenme imkanları belirtmiştir. Bu imkanlar, oluşturulacak teftiş kurullarının görev alanlarının ayrımı ile ilgilidir (ILO, 1986:87-88). Uygulamada sosyal güvenlik denetiminin zor bir görev olması ve görev alanının zaman içinde genişlemesi nedeniyle sosyal güvenlik denetimi genel olarak; merkezi bir makamın idaresinde ayrı ayrı teftiş örgütlerinin kurulması şeklinde veya tek bir merkezi makama bağlı bir teftiş örgütünün kurulması şeklinde veya birçok makama bağlı çeşitli teftiş örgütünün kurulması şeklinde oluşturulmuş teftiş sistemleri ile sağlanmaktadır (Saymen, 1954:88-89; Bıyıklı, 1983:301). Farklı sistemlerin oluşturulabilmesindeki en önemli amaç, sosyal güvenlik denetiminde etkinliğin sağlanmasıdır (ILO, 1986:89).

Ülkemizde ise çalışma hayatının denetimi, birçok makama bağlı genel müdürlük, başkanlık veya bakanlık gibi çeşitli teftiş örgütlerinin kurulması şeklindeki kurulmuş denetim sistemi ile yürütülmektedir. Ancak her birim kendi görev alanına giren konularla ilgili denetim yapmaktadır (Bıyıklı, 1985:126).

Sosyal güvenlik denetiminin tek bir merkezde birleştirilmesinin üç önemli nedeni vardır. Birincisi, denetim elemanı yetersizliği sorununa belli bir ölçüde çözüm sağlamak, ikincisi işverenler üzerinde oluşabilecek gerginliğin azaltılmasını sağlamak ve üçüncüsü de sosyal güvenlik denetim planlarının yapılmasının ve bilgi akışının kolaylıkla sağlanmasıdır. Böylece mükerrer denetimi önlenmiş ve denetim maliyetlerini düşürülmüş olmaktadır (ILO,2011 :9-10).

2.Gizlilik ilkesi

Sosyal güvenlik denetiminin gizli, ani ve habersiz yapılması denetimin gereğidir. Sosyal güvenlik denetiminin gizliliğinin kapsamına, işyerinin her türlü sırlarının gizlenmesi, denetim için ifade ve bilgi verenler ile ihbar ve şikayette bulunanların kimliklerinin açıklanmaması girmektedir (Süzek, 2012:883).

ILO'nun 81 sayılı sözleşmesinde, denetim yapılacak işyerlerine, günün ve gecenin herhangi bir saatinde serbestçe ve önceden haber vermeksizin girilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, SGK Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliğinin (SGKRTBY) 15/2-c ve 15/2/f maddelerinde, müfettişlerin, teftişe gidecekleri yerleri, yapacakları işleri ve görevleri dolayısıyla edindikleri gizli bilgi ve belgeleri açıklayamayacakları ve müfettişlerin, görevlerinden kaynaklanan, işverenin ve işyerinin meslek sırları, ekonomik, ticari hal ve durumları hakkında gördükleri ve öğrendikleri hususları gizli tutmak zorunda oldukları hüküm altına alınmıştır. Yönetmelik hükümlerinden de açıkça anlaşılacağı üzere, SGK Müfettişleri; işveren ve işyeri ile ilgili sırları, bilgileri ve ayrıca kendilerine ifade ve bilgi verenlerle şikayet veya ihbarda bulunanların kimliklerini ve teftişe gideceği yerleri gizli tutmak zorundadır. İhbar ve şikayete dayalı denetimler ile diğer tür denetimlerde denetime ani ve önceden haber vermeden işin gereği işyerine gidilmektedir (Bıyıklı, 1983:332). İşyerinde çalıştırılanların sosyal güvenlik yönünden sigortalılık durumlarının araştırılarak

ihbar veya şikayetçinin şikayet konularının sağlıklı soruşturulması da ancak işyerine ani ve habersiz gidilmesi ile ortaya çıkar.

Sosyal güvenlik denetiminde bir diğer konu hem işverenin hem de işyerinin meslek sırlarını, ekonomik ve ticari durumlarını da gizli tutmaktır. Müfettiş, denetimi sırasında işyeri ile ilgili tüm kayıt ve belgeleri inceleyerek birçok gizli ve özel bilgi elde etmektedir. Bu bilgilerin gizli tutulması hem işverenin ticari itibarı hem de diğer şirketlerle arasındaki rekabet şartları yönünden çok önemlidir. Konuyla ilgili olarak ILO'nun 81 sayılı sözleşmesinin 15/b maddesine göre, iş denetimi yapan müfettişler ve diğer yetkili organlar, işyerlerinin imalat ve üretim koşulları, teknikleri ve sırlarıyla, ticari ve ekonomik durumları hakkında gördüklerini; işyerlerinden aldıkları hammadde, araç, gereç vb. örneklerin tahlil muayene ve inceleme sonuçlarını, resmi işlemlerini yürütülüp sonuçlandırılması yönünden zorunluluk bulunmadıkça açıklamazlar (Süzek, 2017:883).

3.İşbirliği ilkesi

Sosyal güvenlik denetiminde işbirliği; hem denetim yapan birimin kendi içindeki diğer birimlerle olan işbirliği ile diğer kamu ve özel kuruluşlar arasındaki işbirliğini ifade etmektedir. İş denetimi ile ilgili kurulmuş olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı İş Müfettişleri iş denetimi yapan asıl birimdir. Ayrıca SGK müfettişleri ve denetmenleri de sosyal güvenlik mevzuatı yönünden iş denetimi yapmaktadırlar.

Kamu hizmeti niteliğinde olan sosyal güvenlik denetiminde işbirliği, aynı konu ile ilgili farklı kamu kurum ve kuruluşların denetim birimleri tarafından denetim yapılmasını önleyerek zaman ve emek tasarrufu sağlamakta ayrıca farklı denetim birimlerinin ellerindeki farklı bilgiler ve deneyimler paylaşılarak en etkin ve verimli şekilde denetim yapılmış olmaktadır. Ayrıca ülkenin bütünü içindeki uygulamalar açısından istatistiki bilgiler de tek elde toplanmış olur. Sosyal güvenlik denetimi açısından farklı sorumlulukları olan farklı denetim birimleri veya kurumlar arasında koordinasyonun ve işbirliğinin gerekliliği 81 sayılı ILO sözleşmesinin 5/a. maddesinde de belirtilmiştir.

Ülkemizde de denetim birimlerinin sosyal güvenlik denetimleri ile ilgili konularda işbirliği içinde olmalarını sağlamak için düzenlemeler yapılmıştır. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 14.maddesi ile genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idarelerin denetim elemanlarına da kendi mevzuatları gereği denetim yaptıklarında işyerinde çalıştırılanların sigortalı olup olmadıklarının tespiti amacıyla iş denetimi yetki ve görevi verilmiştir. Bunun dışında 5510 sayılı yasanın 59. maddesi ile 01.06.1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu'na göre yetki verilmiş serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirlere, ihaleli işler ile özel bina inşaatı işlerinde kuruma bildirilen işçiliğin yeterli olup olmadığının tespiti yetkisi verilmiştir.

Yine 27.09.2008-27010 tarih-sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Kamu İdarelerinin Denetim Elemanlarınca Yapılacak Tespitler Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesine göre, kamu idarelerinin denetim elemanlarının, kendi mevzuatları gereğince işyerlerinde yapacakları her türlü soruşturma, denetim ve incelemeler

sırasında, işyerlerinde çalıştıranların 5510 sayılı Kanun gereği sigortalı olup olmadığını tespit ederek sigortasız çalıştırılanları ve 5510 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılanların prime esas kazançlarının veya sigortalı gün sayılarının eksik bildirilmesine ilişkin tespitlerini en geç bir ay içinde SGK'ya bildirmeleri gerekmektedir. Sigortasız çalıştırılanların SGK'ya bildirimlerinin yapılmadığının ya da sigortalı gün sayılarının ve prime esas kazanç tutarlarının eksik bildirildiğinin tespit edilmesi durumunda, fiili tespit tutanağı veya kayıt inceleme tutanağı düzenlenerek SGK'nın ilgili ünitesine bildirilecektir.

4.İşin aksatılmadan denetimi ilkesi

Sosyal güvenliğin denetimi, iş ve sosyal güvenlik mevzuatının uygulanmasını izlemek ve incelemeler yapmak anlamına gelmektedir. Müfettişlerin, işin ve işyerinin normal işleyişini aksatmayacak şekilde denetim yapmaları gerekmektedir (Çenberci, 1986:1159). Bu bağlamda, sosyal güvenlik denetiminden istenen sonuçların alınması ve etkinliğin sağlanmasının en önemli yönü, işyerlerinde üretim sırasında denetim yapılmasıdır. Bu zorunluluk iş sağlığı ve güvenliği alanında daha fazla önem taşımaktadır (Bıyıklı, 1984:725-726).

5.İşin yerinde denetimi ilkesi

İşin yerinde denetimi kavramı, müfettişin yapacağı denetimi, işyerine giderek yapması anlamına gelmektedir (Bıyıklı, 1984,727). Bu açıdan bakıldığında SGK müfettişleri ve özellikle SGK denetmenleri, işyerinde fiilen çalışanları tespit etmek ve işyerindeki denetimle ilgili diğer konuları araştırmak amacıyla denetimlerini işyerinde yapmaları zorunluluktur. Sosyal güvenlik denetiminin sağlıklı ve etkili olabilmesi için genelde ani ve habersiz olarak işyerine gidilmesi ve özellikle ifadesine başvurulacak kişilerin (kazalı veya tanık), işverenin veya işveren vekilinin işyerinde bulunması işin işyerinde denetimi açısından önemlidir. Ayrıca işyeri kayıt ve belgeleri de işyerinde bulunabilir. Denetim açısından uygun bir yer olduğu taktirde işyeri kayıt ve belgeleri işyerinde incelenebilir. Denetim açısından teftiş elverişli yerin belirlenmesi, Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliğinin 13/g maddesine göre SGK Müfettişinin takdirine bırakılmıştır.

III. SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNUN MERKEZ VE YEREL DENETİM BİRİMLERİ

Sosyal güvenlik denetimlerinin amacı; işyerlerinde sigortasız çalıştırılanların kayıt altına alınması, bunların sigorta primleri ya da gün sayıları eksik bildirilen sigortalıların eksik gün bildirimlerinin tamamlanması sağlamaktır. Böylelikle kayıt dışı istihdam azaltılıp kayıtlı istihdam genişletilerek vergi ve prim kaçığının önüne geçilmiş olmaktadır. Ayrıca denetimler sonucu, sosyal güvenlik yardımlarından haksız yere yararlananlar ile SGK'nın haksız yere sağlık harcaması yapmasına neden olan sağlık kuruluşları tespit edilmektedir (Özsuca ve Gökbayrak, 2011:73).

SGK tarafından yapılan denetimler, merkez denetim birimi olan SGK müfettişleri ve taşra (yerel) denetim birimi olan denetmenler tarafından yürütülmektedir.

Merkez Denetim Birimi Olan Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

1. 2006 Yılından Önce Denetim Birimleri

2006 yılında yürürlüğe giren 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunundan önce sosyal güvenlik kurumlarının içinde örgütlenmiş olan denetim birimleri olan T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu, Bağ-Kur Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Teftiş Kurulu ve Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Sigorta Teftiş Kurulu aracılığıyla teftiş ve denetim hizmetleri yürütülmektedir. Bu teftiş kurullarının içinde T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu, Bağ-Kur Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı kendi kurumlarında iç (idari) denetimini yapmakla görevlendirilmişlerdir. Yani sözkonusu dört teftiş kurulu, bağlı buldukları kurumların merkez ve taşra teşkilatları ile kurumlarına bağlı diğer hizmet birimlerinin işlemlerini ve personeli ve hizmetlerin gerçekleştirilebilmesi için kurumları ile sözleşme yapan gerçek ve tüzel kişileri de denetlemekteydiler (SGK, 2008:7 vd.) Bu kurullardan dördüncüsü olan Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Sigorta Teftiş Kurulu ise dış denetim olarak da nitelenebilecek işyerlerinin sosyal güvenlik mevzuatı yönünden denetimi konusunda asıl yetkili ve görevli tek denetim birimi olarak kurulmuştur.

2. 2006 Yılından Sonra Denetim Birimleri

Sosyal güvenlik hizmeti sunan SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'nın 2006 yılında yürürlüğe giren 5502 sayılı Kanun tarafından birleşmesi ile birlikte bu sosyal güvenlik kurumları bünyesinde denetim ve teftiş hizmetlerini yürüten T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu, Bağ-Kur Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Teftiş Kurulu ve Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Sigorta Teftiş Kurulu da Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı adı altında tek denetim ve hizmet birimi şeklinde birleştirilmiştir. Teftiş kurullarının birleşmesi sonucunda sosyal güvenlikte teftiş ve denetim tek bir ana hizmet birimi içinde toplanmış ve böylece eşit ve adil bir denetim sisteminin oluşturulması amaçlanmıştır. 2006 yılından sonra dört teftiş kurulunun birleşmesi ile kurum içi ve kurum dışı teftiş ve denetimlerini bir arada yapmak üzere görevlendirilmiş ana denetim birimi Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı olarak örgütlenmiştir (SGK, 2008:1). SGK Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı; 5502 sayılı Kanun'un 17. ve 30. maddelerine göre kurulan, doğrudan Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanına bağlı ve onun adına görev yapan, bir başkan ile başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcılardan oluşan, kurum içi ve kurum dışı teftiş ve denetimlerini bir arada yapmak üzere görevlendirilmiş ana hizmet birimidir. Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı vatandaş odaklı kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde, Türkiye'de "rehberlik" ad ve fonksiyonuyla kurulmuş ilk denetim birimidir (SGK, 2008:3).

A. Yerel Denetim Birimi Olan Sosyal Güvenlik Denetmenliği

Denetmenlik birimi, SSK içinde daha önceki yıllarda kontrol memurluğu müessesesi olarak faaliyet göstermişti. 22.5.1973-15243 tarih-sayılı Resmi

Gazete’de yayınlanan “Sosyal Sigortalar Kurumu Sigorta Müfettişliği Servislerinin Kuruluşu ile Sigorta Müfettişleri ve Kontrol Memurlarının Görev ve Yetkileri Hakkında Yönetmeliğin” birinci maddesinde düzenlenen, “SSK iller teşkilatı şube müdürlüklerinde, bir şef yönetiminde yeteri kadar sigorta müfettişi, müfettiş adayı, kontrol memuru ile ayrıca memur ve daktilodan meydana gelen bir sigorta müfettişliği servisi bulunur...” hükmü ile sigorta müfettişinin yanında ve ayrı olarak kontrol memurluğu müessesesi kurulmuştur.

25.02.2011-27857 tarih-sayılı 1. Mükerrer Resmi Gazete’de yayınlanan 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 14.10.2011 tarihinden itibaren Sosyal Güvenlik Denetmeni ünvanı ile görev yapmaya başlayan sosyal güvenlik denetmenleri, SGK’nın taşra (yerel) teşkilatında sosyal güvenlik il müdürü veya il müdürünün görevlendireceği il müdür yardımcısı tarafından verilen görevleri yapmaktadırlar.

C. Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının Görev ve Yetkileri

2006 tarihinde yürürlüğe giren 5502 sayılı Kanun ile kurulmuş olan Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı’nın teftiş ve denetim hizmetlerini şu başlıklar altında gruplandırılabilir (SGK, 2014:66-73):

1. Kurum Dışına Yönelik Sosyal Sigorta Denetimleri,
2. Sağlık Alanı Denetimleri,
3. Kurum içi denetimler,
4. Rehberlik Faaliyetleri,
5. Uzlaşma Faaliyetleri.

Söz konusu bu teftiş ve denetimler planlı ve plansız denetimler olarak da ikiye ayrılır. Planlı denetimler; kurum merkez ve taşra birimlerinin teftişleri, devamlı işyerleriyle ilgili olarak yapılacak asgarî işçilik incelemeleri, rehberlik faaliyetleri ve sağlık alanı denetimleri Yıllık Çalışma Plan ve Programlarına göre yürütülür. Planlı denetimler daha çok risk analizine dayalı sektörel asgarî işçilik incelemelerini içermektedir. Bu denetimler, sigorta veya sağlık alanlarında olabilir. Planlı denetimler başlığı içerisinde yer alan asgarî işçilik incelemeleri, sektör veya alt sektörler için Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca hazırlanarak müfettişlere dağıtılmış olan denetim rehberleri çerçevesinde yapılmaktadır (SGK, 2008;7-8).

Plansız denetimler; ihbar ve şikâyetlere bağlı denetimler, özel bina inşaatları ve ihale konusu iş incelemeleri, iş kazası ve meslek hastalıkları soruşturmaları gibi denetimlerden oluşmaktadır (SGK; 2008;123-127).

Tüm denetimlerin tek bir birimden yönetilmesi amacıyla 10.08.2007-26609 tarih-sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan SGK Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği’nin 7. maddesine göre Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı’nın görev ve yetkileri şunlardır (Arıcı, 2015;177-179):

a) Sosyal güvenliğe ilişkin hükümlerin uygulanmasını; usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plâna çıkaran bir anlayışla denetlemek,

b) Kayıtdışı istihdamı önlemek, sosyal sigorta suiistimalleri ile mücadele etmek, bu amaçla sektörel analizlere dayalı denetimleri yürütmek ve bu konularda

c) Prim ödeme yükümlülerini gruplar ve sektörler itibariyle analiz etmek, denetlenecek sektörleri her yıl için belirlenecek risk değerlendirme kriterlerine göre sınıflandırmak suretiyle riskli sektörlerin denetimine öncelik vermek,

ç) Görevleriyle ilgili her türlü kayıt ve belgeleri incelemek, ilgililerden bilgi istemek ve toplamak, sigortalıların ve genel sağlık sigortalılarının sosyal güvenlik mevzuatı kapsamındaki işlemleri ile ilgili olarak tüm kurum ve kuruluşlarda denetim, inceleme ve soruşturma yapmak,

d) İşin yürütümü açısından gerekli olan asgarî işçilik tutarını tespit etmek,

e) Gerekliğinde, iş kazası olayları ile meslek hastalığı incelemelerinde sorumluların tespitine yönelik olarak işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğine aykırı durumları tespit etmek,

f) Yıl boyunca müfettişler tarafından düzenlenen raporların sonuçlarını değerlendirmek, raporlar hakkında istatistikî bilgiler ile birlikte uygulamadaki sorunlara ve yapılması gereken mevzuat değişikliklerine ilişkin öneriler sunmak,

g) Kurumun merkez ve taşra teşkilâtı ile personelinin idarî, malî ve hukukî işlemleri hakkında teftiş, inceleme ve soruşturma yapmak, sosyal güvenlik mevzuatının verdiği yetkiye dayanılarak Kurumla sözleşme yapmış gerçek ve tüzel kişiler hakkında inceleme ve soruşturma yapmak,

ğ) Müfettişler tarafından yapılacak denetimlere ilişkin, yöntem ve teknikleri geliştirmek, standart ve ilkelerin oluşturulmasını sağlamak, denetim rehberleri hazırlamak, denetimlerin etkililiğini ve verimliliğini artırıcı tedbirleri almak, bu konuda görüş ve öneriler sunmak.

h) Kurum hizmetlerinin geliştirilip etkinleştirilmesini, verimlilik ve kalitesinin artırılmasını, Kurumun mevzuat, plan, program ve projelere uygun olarak çalışmasını, aksaklıkların tespiti halinde yeni düzenlemeler yapılmasını sağlamak amacıyla inceleme ve araştırmalar yaparak gerekli görüş ve önerileri hazırlayıp Başkana sunmak.

Açıkça görüldüğü üzere SGK Müfettişleri, hem SGK'nın idari yapıları içinde hem de çalışma hayatı içinde çok önemli ve etkili görev ve yetkilerle donatılmışlardır.

D. Denetmenlerin Görevleri

26.05.2011-27945 tarih-sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Sosyal Güvenlik Denetmenleri Yönetmeliğinin 24. maddesine göre, denetmen ve denetmen yardımcıları, sosyal güvenlik merkez müdürlüğünden intikal eden denetim gerekçeleri ile birlikte il müdürü veya görevlendireceği il müdür yardımcısı veya merkez müdürü tarafından verilen yazılı emir üzerine görev yapmaktadırlar.

Denetmenlerin görevleri şunlardır (Özsuca ve Gökbayrak, 2012: 58-60):

a) Yapılacak inceleme, denetim ve kontrol sonucunda;

1) İşyerinin mevcut durumunun, gerektiğinde ruhsatsız yapılmış olanlar da dâhil olmak üzere özel bina inşaatlarının yapı, sınıf ve grubunun belirlenmesi için inşaatın niteliğinin ve yüzölçümünün, yarım kalan inşaatların yapılmış olan kısımlarının seviyelerinin, başlama ve bitiş tarihlerinin,

2) İşyerinin faal olup olmadığı ile işyeri tescilinde verilen bilgilerin doğruluğunun,

3) İşyerlerinde yapılan işin niteliği ile yapılan işte değişiklik olup olmadığının,

4) İşyerinin devrolması, intikal etmesi, başka bir işyerine katılması veya birleşmesi durumunda prim borçlarına halef olma şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin,

5) Sigortalıların ve sigortalı olması gerekenlerin SGK'ya bildirilip bildirilmediğinin,

6) Kanunda sigortalılık başlangıç ve bitişi ilgili kurum ve kuruluşlardaki vergi mükellefiyeti, tescil ve sicil işlemlerine bağlanmış sigortalıların sigortalılık başlangıç ve bitiş tarihlerinin,

7) Sigortalıların kimlik bilgilerinin, çalışma sürelerinin, ücretlerinin ve prime esas kazançlarının,

8) İşten ayrıldığı bildirilen sigortalının, fiilen çalışmalarının devam edip etmediğinin tespit edilmesi ile aylık prim ve hizmet belgesi ve sigortalı hesap fişi bilgilerinin farklı olduğunun tespit edilmesi halinde, sigortalıların işten ayrılış tarihinin,

9) Sigortalıların/iştirakçilerin fiili hizmet veya itibari hizmet uygulamasından yararlandırılıp yararlandırılmayacağı hususlarının, tespit edilmesi,

b) İşyerleri ve işverenlerin defter ve belgelerinin incelenmesi,

c) Kurumun ilgili birimlerince yapılan yazışmalar sonucu işverenlerin, aracılardan, sigortalıyı devir alan işverenlerin, sigortalıların ve diğer şahıs veya kuruluşların adreslerinin tespit edilememesi halinde gerekli araştırmaların yapılması,

ç) Kurum alacağının tahsili amacıyla ilgililerin hacze kabil mal varlığının olup olmadığının araştırılması,

d) Sigortalı işe giriş tarihinde, sigortalının bildirim ile işverenin/bildirim yükümlülüğü bulunan ilgili kurum ve kuruluşların bildirim arasında farklılık olması halinde, farklılık nedeninin tespit edilmesi,

e) Sicilsiz tahakkuklara ilişkin bildirimlerin hak iddia eden kişiye ait olup olmadığının tespitinde denetim sonucuna göre karar verilebilme ihtimalinin bulunması halinde, ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerin neler olduğunun açıkça belirtilerek araştırılması,

f) 06.08.2003 tarihinden önce ölen sigortalının ana ve babasının geçimlerinin, sağlığında sigortalı tarafından sağlanıp sağlanmadığı hususunda gerektiğinde araştırma işleminin yapılması,

g) Sigortalılar ile Kurumdan gelir veya aylık alanların geçindirmekle yükümlü buldukları kimselerinin olup olmadıkları ile bunların sağlık yardımlarını hak edip etmediklerinin araştırılması,

ğ) Sigortalı veya diğer hak sahiplerinin gelir veya aylık alma şartlarını taşıyıp taşımadıkları veya bu şartları taşımaya devam edip etmediklerinin tespitinin yapılması,

h) Başkan veya yetki devrettiği genel müdür tarafından uygun görülmesi halinde ölüm ve malullükle sonuçlanan iş kazası ve meslek hastalığının soruşturulması, ölüm ve malullükle sonuçlananlar dışındaki iş kazası ve meslek hastalığı hallerinin incelenmesi ve/veya soruşturulması ve hastalık iddiası olaylarının incelenmesi,

1) İl müdürü tarafından denetimi uygun görülen eczane, hastane, tıbbi malzeme ve tedavi edici ürünler temin eden işyerleri, optisyenlik gibi müesseseler gibi sağlık hizmet sunucularının, sigortalıların sosyal güvenlik mevzuatı kapsamındaki iş ve işlemlerinin mevzuata, Kurumla yapılan sözleşme ve protokollere uygunluğu konusunda inceleme, tespit, denetim ve tarama yapılması,

i) Sağlık hizmet sunucularının vermiş olduğu sağlık hizmetlerinin, sosyal güvenlik mevzuatına ilişkin ödeme belgeleri ile eklerinin, ilgili mevzuat ve Kurum ile sağlık hizmet sunucuları arasında akdedilen sözleşme hükümleri çerçevesinde düzenlenip düzenlenmediğinin kontrol edilmesi ve incelenmesi,

j) Sağlık hizmet sunucularının denetiminde, denetim konusu ile ilgili olarak her türlü bilgi, belge ve kayıtların ibrazının istenmesi, bunların incelenmesi, gerektiğinde tasdikli örnek ve fotokopilerinin alınması,

k) Sağlık hizmet sunucularının denetimi sonucunda tutanak veya rapor düzenlenmesi,

l) Sosyal güvenlik mevzuatının uygulanmasıyla ilgili olarak işverenlere, sigortalılara ve diğer üçüncü kişilere hakları ve ödevleri konusunda bilgilendirme yapılması,

m) İl müdürü veya görevlendireceği il müdür yardımcısı tarafından verilecek benzeri inceleme, araştırma, tespit, denetim ve tarama yapılması,

görevlerini ve bu hususlarda ilgililerin beyanlarını alarak tutanağa kaydedilmesi işlemlerini yürütür.

Son olarak SGK Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının yayınladığı 2013/5 sayılı genelge esas alınarak hazırlanan Sosyal Güvenlik Denetmenleri Denetim Standartları Rehberi ile denetmenler tarafından yapılacak denetimlerin standartları belirlenmiştir.

IV- SGK DENETİM ELEMANLARINA VE DENETİMLERE İLİŞKİN VERİLER

SGK Müfettişlerinin ve SGK Denetmenlerinin sayıları ile bilgi veren düzenli olarak bilgilerin açıklandığı herhangi bir kaynak bulunmamaktadır. Kütahya milletvekili Prof. Dr. Alim Işık'ın 7/185933 esas numaralı soru önermesine dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer tarafından verilen 25.03.2011 tarihli cevap yazısında; teftiş kurullarının ayrı ayrı teşkilatlandığı ve tüm teftiş kurullarının SGK Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına devredildiği 2006 yılı itibarıyla müfettiş sayıları açıklanmıştır. Buna göre Emekli Sandığı Teftiş Kurulu Başkanlığında 64, Bağ-Kur Teftiş Kurulu Başkanlığında 67, SSK Teftiş Kurulu Başkanlığında 75 ve SSK Sigorta Teftiş Kurulu Başkanlığında 326 müfettiş olmak üzere toplam 532 müfettişin görev yaptığı görülmektedir (Dinçer, 2011;2). Bunun dışında Sadece 2011/Temmuz ayı itibarıyla toplam 567 müfettişin görev yaptığı SGK tarafından açıklanmıştır

(SGK,2016b:1). SGK Denetmenlerinin sayıları ile ilgili olarak 2014 yılında 1328, 2015 yılında 1287 ve 2016 yılında 1687 denetmenin görev yaptığı belirtilmiştir (SGK, 2015a;105 ve SGK, 2016b:74). Her yıl müfettişlerin ve denetmenlerin denetim alanları ve denetim yapılacak işyerlerinin sayıları artmaktadır. Ülkemizdeki işyeri sayılarına bakıldığında 2014 yılında 1.679.990, 2015 yılında 1.740.187 ve 2016 yılında 1.749.240 işyerinin SGK'ya kayıtlı olduğu görülmektedir (SGK, 2015b ve SGK, 2016 : 51). Kayıtlı verilere göre SGK'nın müfettiş ve denetmen sayısının toplamını 2254 olarak kabul ettiğimizde 2016 yılı itibariyle denetim elemanı başına ortalama 776 işyeri düşmektedir. Bu hesaplama bile müfettiş ve denetmen sayılarının çok yetersiz olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo :1

Yıllar	Denetlenen İşyeri Sayısı	Tescilli Sağlanan İşyeri Sayısı	Kayıtdışı Çalışan Sayısı	Sahte Sigortalı Sayısı	İncelenen İşkazası-Meslek Hastalığı Sayısı	Asgari İşçilik İnceleme Sayısı	Sağlık Alanında Yapılan Denetimler
2014	4477	345	2144	6539	2826	-	650
2015	8976	723	10704	472	7039	576	610
2016	8401	576	11371	995	5418	568	794

Kaynak : SGK, 2014:70, SGK, 2015a:82, SGK, 2016c : 73

Tablo:1 'de SGK Müfettişleri tarafından yapılan son üç yılın denetim sonuçları gösterilmiştir. Söz konusu denetim sonuçları değerlendirildiğinde denetlenen işyeri sayıları ile birlikte diğer denetimlerin de sayısal olarak arttığı görülmektedir. Ayrıca özellikle 2014 yılına göre 2015 yılında denetimlerin yüksek oranlarda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Söz konusu denetimlerin dışında Müfettişler SGK ünitelerinin ve SGK personelinin disiplin soruşturmalarını da yürütmektedir. Bu soruşturma ve incelemeler de çok uzun zaman almaktadır.

Tablo: 2

Yıllar	Tescilsiz Sigortalı Sayısı (4/a)	Tescilsiz İşyeri Sayısı
2014	41619	8113
2015	24847	7723
2016	24960	5787

Kaynak : SGK, 2014:38 SGK,2015a:81, SGK, 2016c:71

Tablo:2'de de son üç yılda SGK denetmenleri tarafından yapılan denetim sonuçları görülmektedir. 2015 ve 2016 yıllarında 2014 yılına göre daha az sayıda tescilsiz sigortalı tespit edilmiş ancak tescilsiz işyeri tespit sayısı ise azalmıştır. Ayrıca denetmen sayısının 5000'e çıkarılması planlanmıştır (SGK;2016c:33).

V- SOSYAL GÜVENLİK DENETİM SİSTEMİNİN TEMEL SORUNLARI

Ülkemizde sosyal güvenlik denetimleri ve denetim birimleri ile ilgili sorunlar genel olarak kamu yönetimi sistemimiz içindeki denetim sorunları ile hemen hemen aynıdır. Ülkemizde SGK denetimleri ile ilgili karşılaşılan sorunlar ana hatları ele alınmıştır.

A.Merkez ve Yerel Düzeyde Örgütlenen İkili Denetim Yapısı

SGK içinde merkez denetim birimi olarak Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına bağlı müfettişler ile il/merkez müdürlüğü düzeyde örgütlenmiş denetmenler aracılığıyla denetimler yapılmaktadır. Bu tür ikili yapılanmalar zamanla ayrı birimlerinin birbirleriyle birleşmesi yönündeki istekleri ortaya çıkarmıştır. Özellikle son beş yıl içinde SGK'da denetmenler müfettişler ile birleşebilmek için çok yoğun çaba sarfetmişlerdir. Ayrıca geçen zaman için SGK Müfettişleri ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişlerinin de birleşmeleri yönünde bürokrasi içinde yoğun çabalar verilmiştir. Bu tür çabalar denetim elemanlarının motivasyonlarını ve performanslarını bozucu etkiler ortaya çıkarmaktadır (Özsüca ve Gökbayrak, 2012:71).

B.Yetki ve Görevlerin Çakışması

Sosyal güvenlik müfettişlerinin önemli görevlerinden biri de ağırlıklı olarak ölüm ve maluliyetle sonuçlanan iş kazaları ve meslek hastalığı ile ilgili sigorta olaylarını sosyal güvenlik mevzuatı açısından araştırma ve soruşturma yapmaktır. Sosyal güvenlik denetmenleri de ölüm ve malullükle sonuçlanmayan iş kazası ve meslek hastalığı konularının soruşturulması ile görevlendirilmişlerdir. Ancak maluliyet ve ölümle sonuçlanmamış işkazası geçirmiş olan kazalı, kazadan üç - beş ay sonra öldüğünde veya malül kaldığında denetmen tarafından yazılan rapor geçersiz sayılmaktadır.

5510 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre, iş kazası olaylarının soruşturulması yetki ve görevi ayrıca Çalışma ve Sosyal Bakanlığı İş Müfettişlerine de verilmiştir. Hatta işkazasının tespit yetkisi bazı hallerde SGK İl müdürlükleri içinde yer alan Kısa Vadeli Sigorta Servislerine de verilmiştir. İşkazaları soruşturmaları ile ilgili çok başlı denetim raporları ile ilgili olarak SGK çözümü her zamanki gibi genelge yoluyla çözmeye çalışmıştır. Bu durumla ilgili olarak en son SGK'nın Kısa Vadeli Sigorta Kolları İle İlgili İşlemler konulu birleştirilmiş 2016-21 sayılı genelgesi ile ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Bu tür düzenlemeler bürokratik işlemlerin uzamasına ve hukuk süreçlerinde ciddi sorunların ortaya çıkarak kişilerin mağdur olmalarına neden olmaktadır (SGK, 2016a:14-16).

Özellikle sağlık alanında SGK'nın sözleşme yaptığı kişi ve kuruluşlarla ilgili denetim yetki ve görevi hem müfettişlere hem de denetmenlere verilmiştir. Bu durum yine bürokratik ve hukuki birçok sorunu beraberinde getirmektedir.

C.Denetim Elemanlarının Sayısal Yetersizliği

Denetim elemanı sayısının yetersizliği idarenin denetim fonksiyonunu yerine getirmesini engelleyici önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Ekonomideki büyümeye paralel olarak devamlı artan işveren ve işyeri sayısı karşısında denetim elemanı sayısının o oranda arttırılamaması, bu işlevin tam

olarak yerine getirilmesi üzerinde ciddi bir tehdit unsuru olabilmektedir (Koban ve Fırat,2007;181-182)

Özellikle 5502 sayılı Kanun ve 5510 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeler sonucu denetim yapılacak alan ve birim sayısı çok hızlı artmıştır. Günümüzde her bir denetim alanı kendi içinde neredeyse ayrı ayrı uzmanlık ve tecrübe isteyen alanlara dönüşmüştür. Bu alanların ve birimlerin denetimi için var olan müfettiş ve denetmen sayısı oldukça yetersiz kalmıştır. Bu nedenle zaman içinde bilimsel yöntemlerle denetim elemanı sayısı belirlenerek denetim elemanı sayısı hem günümüzde hem de gelecek için öngörülüp sınav ile hızlı bir şekilde boş denetim elemanı kadrolarının doldurulması zorunlu hale gelmiştir.

D. Bilgi İşlem Teknolojilerinin Yeterince Kullanılmaması

Ülkemizde son yıllarda kamu sistemi içinde bilgi işlem teknolojilerinin çok yaygın olarak kullanıldığı birçok işlemin internet üzerinden yapılabilir hale gelmiştir. Özellikle SGK kendi internet sistemi ile ilgili çok ciddi yatırımlar yapmış ve hatta teknoloji kullanımı sayesinde SGK'ya uluslararası ödüller verilmiştir. Uluslararası Sosyal Güvenlik Teşkilatı (ISSA) tarafından SGK Evde Çocuk Bakımı Projesi, e-Ödenek Yazılım Programı, e-Devlet Üzerinden Ödemeler ile Öğrenci Belgelerinin Sağlık Aktivasyon ve Provizyon Sistemiyle Entegrasyonu uygulamaları ödüle layık bulunmuştur. Bu uygulamalar Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı tarafından da proje bazında yürütülmektedir (SGK, 2013a:1).

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı yönetimini ve teftiş ve denetim faaliyetlerini daha iyi nasıl yönetilebilirliği adına 2013 yılından itibaren Teftiş Yönetim Sistemi (TEYON) yazılımı projesi bulunmaktadır (SGK, 2014:73). Yine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 07.10.2013 tarihli genelgesi ile birlikte Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Bilgi Sistemi (KADİMBİS) kurularak kurumların veri tabanlarına, teftiş ve denetim birimlerinin tek bir sistem üzerinden erişim sağlanarak dağınık ve ulaşılmaması zor ve zaman alan bilgiler daha değerli ve anlamlı hale getirilmiştir (SGK, 2013b:1).

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı bünyesinde 2012 tarihi itibarıyla Risk Analizi ve Sürekli Denetim Grup Başkanlığı kurulmuştur. Söz konusu grup başkanlığı, SGK'nın ve SGK'ya dışarıdan gelen tüm verilerin risk analizini yapmak ve bu analizleri SGK Başkanlığına ve de teftiş ve denetim için Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına sunmakla görevlendirilmiştir. Bu grup başkanlığında grup başkanı haricinde müfettiş, doktor, eczacı, bilişim uzmanı, istatistikçi, programcı gibi konusunda uzman kişiler görev almaktadır. Konuyla ilgili olarak SGK tarafından Risk Analizi ve Sürekli Denetim Yönergesi çıkarılmıştır (SGK, 2014:66).

Çok sayıda bilgi işlem teknolojisi uygulamaları hem idare hem de denetim birimleri içinde yürütülmeye başlanmış olsa da tam olarak koordinasyon sağlanamadığı, kurulan sistemlerin tam olarak çalışmadığı görülmektedir. Ayrıca Müfettişlerin ve denetmenlerin bilgi işlem teknolojilerini en iyi şekilde kullanabilmeleri için sürekli eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir. Ancak iş yoğunluğunun çok fazla olması ve asgari işçilik denetimleri, sağlık hizmet sunucularının denetlenmesi vb. çok farklı türde denetim alanının her geçen yıl

daha da artması sürekli eğitim imkanlarını ortadan kaldırmaktadır (SGK, 2016c;114-116).

SONUÇ

Ülke nüfusunun tamamına hizmet sunan SGK sisteminin güvenilir ve sürdürülebilir olması, gelir-gider dengesinin sıkı kontrol edildiği, hizmet satın alınan kurum ve kuruluşlar tarafından yapılabilecek suistimalleri engelleyecek etkin ve hızlı işleyen bir denetim sistemi ile sağlanabilir. SGK, sağlık ve sosyal sigorta alanındaki denetim hizmetlerini merkez teşkilatında doğrudan kurum başkanına bağlı sosyal güvenlik müfettişleri ile taşra (yerel) teşkilatında il müdürüne bağlı sosyal güvenlik denetmenleri aracılığıyla yürütmektedir. Ancak denetim sisteminin ikili bir yapı içinde yürütülmesi önemli sorunları beraberinde getirmektedir.

Özellikle sosyal güvenlik denetmenlerinin il müdürüne veya merkez müdürüne bağlı görev yapması denetimin bağımsızlığını ve tarafsızlığını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu nedenle denetmenlerin merkez teşkilatı içinde Sigorta Primleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak görev yapmaları sağlanarak özlük haklarında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine sadece yazışmalar ile yapılabilecek gereksiz çok sayıda işin özellikle denetmenler aracılığıyla yapılması zaman ve emek israfına yol açarak denetimin etkinliğini zayıflatmaktadır.

Ayrıca müfettiş ve denetmen sayılarının hızlı bir şekilde artırılmasının zorunluluğunun yanı sıra toplu olarak çalışma hayatının denetiminde görevli özellikle SGK denetim birimleri ile İş Müfettişleri arasında ve diğer tüm kamu denetim birimleri ve çalışma hayatı ile ilgili kısmen de olsa tespit yapma görevi bulunan tüm birimlerin arasında koordinasyon ve işbirliği sağlanarak bilgi işlem teknolojileri aracılığıyla ortak bir “Denetim Bilgi Ağı” oluşturularak denetimin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi artık zorunlu hale gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Aktuğlu, M. A. (1996). *Denetleme ve Revizyon*, İzmir: Barış Yayınları.
- Alper, Y. (2001). Sosyal Sigortalar Kurumunda Yeniden Yapılanma ve Denetim, *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt:3, Sayı:2, <http://www.isgucdergi.org/?p=article&id=77&cilt=3&sayi=2&yil=2001> (10/06/2016)
- Arıcı, K. (2015). *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, Ankara: Gazi Kitabevi
- Aydın, A. H. (2010). *Yönetim Bilimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Bıyıklı, H. (1983). *Sosyal Ceza Hukuku-İşçinin Ceza Yoluyla Korunması-*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.
- Bıyıklı, H. (1984). *İşletmelerde İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku (İnsangücü Yönetimi)*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.
- Bıyıklı, H. (1985). *Sosyal Ceza Hukuku ve Çalışma Düzeni Aleyhine Suçlar*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.
- Centel, T. (1994). *Bireysel İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık
- Çenberci, M. (1986). *İş Kanunu Şerhi*. Ankara: Sevinç Matbaası
- Dinçer, Ö. (2011). Kütahya milletvekili Prof. Dr. Alim Işık'ın 7/185933 esas numaralı soru önermesine dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer tarafından verilen 25.03.2011 tarihli cevap yazısı. <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-18593c.pdf> (01/06/2017)
- Esener, T. (1978). *Türk İş Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Güredin, E. (2000). *Denetim*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Güzel, A.G., Okur, A. R. (2002). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Güzel, A., Okur, A.R ve Caniklioğlu, N. (2012). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul:Beta Yayınları
- İzveren, A. (1974). *İş Hukuku*. Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Karatepe, K. (2011). “Uluslararası Gelişmeler ve Türkiye’de Denetiminin Yeniden Yapılanması”, *Denetim Dergisi*, S.116 (Ekim-Aralık), 5-6.
- Kılıkış, İ. (2016). *İş Sağlığı ve Güvenliği*. Bursa: Dora Yayıncılık
- Koban, E., Fırat, Z. (2007). “Kayıtdışı Ekonomide Vergi ve Sosyal Güvenlik Açısından Denetim Olgusu (Perakende Sektörü-Bursa Alan Uygulaması)”, *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi* Cilt:9 Sayı:1, (29.05.2017)
<https://www.isguc.org/?p=article&id=274&cilt=9&sayi=1&yil=2007>
- Maliye Hesap Uzmanları Derneği. (1999). *Denetimin İlke ve Esasları*, İstanbul: Yıldız Ofset
- Maliye ve Gümrük Bakanlığı. (1990). *Türkiye’de Denetimin Etkinliği ve Verimliliği*. İstanbul: Maliye Bakanlığı APK Yayınları
- Ofluoğlu, G. (1997). *İşkalarının İktisadi ve Dışsal Boyutları*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
- Özsuca, Ş. T., Gökbayrak, Ş. (2012). “Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Uyum Sorunu ve Denetim Mekanizmalarında Etkinliğin Sağlanması”. *Sosyal Güvenlik Dergisi*. 2012 (2): 72-74
- Saymen, H. F. (1954). *Türk İş Hukuku*. İstanbul:İsmail Akgün Matbaası.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK).(2008). *Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Teftiş ve Denetim Rehberi*. Ankara:SGK Yayınları.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK). (2013a). *ISSA İyi Uygulama Örnekleri Ödülleri*.
www.sgk.gov.tr/wps/wcm/connect/da11bdc6-2efb-4af4-ab0e-619caaac32f/ISSA+%C4%B0yi+Uygulama+%C3%96rneleri+%C3%96d%C3%BClleri.pdf?MO=D=AJPERES&CACHEID=da11bdc6-2efb-4af4-ab0e-619caaac32f (10/05/2016)
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (SGK). (2013b). Kayıtdışı İstihdamla Mücadele Portalı,
www.kadimbis.gov.tr/wps/portal/kayitDisi/anasayfa!/ut/p/a1/04_Sj9CPyKssy0xPLMnMz0vMAfGjzOI9DTzLZ0MHQ0MLEMtDDz9_F0DXyJ8jQwMDIEKIoEKDHAARwNC-sP1o1CV-Psamxh4mruFuoYEuRobeBhAFeCxoiA3wiDTUVERAErcgY!/dl5/d5/L2dBISEvZ0FBI S9nQSEh/ (20/09/2016)
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (SGK). (2014). *2014 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: SGK Yayınları
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (SGK). (2015a). *2015 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: SGK Yayınları
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK). (2015b). *2015 Yılı İstatistik Yılığ*.
http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (SGK). (2016a). *2016-20 sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri ile İlgili Genelge*, <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/82590> (25/10/2016)
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (SGK). (2016b). *Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı İnternet Sitesi*. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/merkez-teskilati/ana_hizmet_birimleri/rehberlik_ve_teftis_baskanligi/hakkimizda (30/05/2017)
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (SGK). (2016c). *2016 Yılı İdari Faaliyet Raporu*. Ankara: SGK Yayınları
- Sözer, A. N. (1997). *Sosyal Devlet Uygulamaları*. İzmir: Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti Yayını
- Sözer, A. N. (2014). *Türk Genel Sağlık Sigortası*. İstanbul: Beta Yayınları
- Süzek, S. (1985). *İş Güvenliği Hukuku*. Ankara.
- Süzek, S. (2017). *İş Hukuku*, İstanbul:Beta Yayıncılık
- Tortop, N., İsbir, E, G. ve Aykaç, B.(1993). *Yönetim Bilimi*. Ankara: Yargı Yayınları
- Tunçomağ, K.(1986). *İş Hukuku*. İstanbul:Fakülteler Matbaası.
- Turan, K. (1990). *İş Hukukunun Genel Esasları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Taymaz, H.(2012). *Teftiş, Kavramlar, İlkeler ve Yöntemler*, Ankara: Pegem A Yayınları
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (1986). *İş Teftişi, Amaçları ve Uygulamalar*. (Çeviren: Necmettin Erkan). Ankara: ILO Yayınları.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (2005). *Global Challenges of Labour Inspection*.
www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@safework/documents/publication/wcms_108666.pdf (10/05/2016)
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO).(2006). *Strategies and Practices for Labour Inspection*.

- www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf (10/05/2016)
Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (2011). *Labour Administration and Labour Inspections*.
www.ilo.org/public/libdoc/ilo/2011/11B09_45_engl.pdf (10/05/2016)
Zeybek, Ö. (2007). *Sosyal Sigortalarda Mevcut Denetim Sistemi, Sorunları ve Bu Denetim Mekanizmasının Etkileştirilmesine Yönelik Model Önerisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

SUMMARY

Social security is a human right. The right of social security is guaranteed by the Constitution of 1982 in Turkey. Article 60 of the Constitution states that everyone has the right to social security and the state shall take the necessary measures and establish the organisation for the provision of social security. The task of providing social security, which is presented to the citizen as a constitutional right, is also given to the state by the constitution.

The Social Insurance Institution, Social Security Organization for Artisans and the Self-Employed and General Directorate of Retirement Fund, which were established in order to provide social security in Turkey, were organized under the single roof as the Social Security Institution (SSI) with the regulation made in 2006 as an institution. As a result of this merger; General Directorate of Retirement Fund Inspection Board, Social Security Organization for Artisans and the Self-Employed General Directorate Inspection Board, Social Insurance Institution Inspection Board and Social Insurance Institution Insurance Supervision Board have merged as a Social Security Institution Guidance and Inspection Department. In 2008, the Social Insurance and General Health Insurance Law was enacted in order to form a sustainable social security system together with the collection of social security institutions under the same roof.

SSI provides the whole of the population with the implementation of social security and general health security programs. Social security controls bear great importance in order to prevent the abuses and provide the beneficiaries with the enjoyment of all their rights. With the controls, particularly the reduction of the unrecorded employment and prevention of the persons who benefits from the social security rights undeservedly are aimed.

The SSI's inspection units consist of Social Security Inspectors affiliated to SSI Guidance and Inspection Presidency and social security controllers works at provincial level or provincial or central managers.

The effectiveness of social security practices are determined just by inspections carried out in this area. Controlling is no single solution method for ensuring and enhancing effectiveness, and various methods should be applied such as using information processing technologies.

The control of an institution that provides services close to the entire population of the country should be continuous. Misconducts are prevented and vulnerabilities in the system arise. Therefore, the ones who should benefit from rights are benefited. The main purpose of the inspection is to compare what is present and what should be. From this point of view, social security inspections are the controls of whether social security legislation is properly implemented or

not. Social security inspections have positive contributions to the state obtaining premium income by providing income and tax income to employees who do not employ uninsured workers because it brings the obligation to pay premiums to competing businesses that do not pay premiums to unrecorded workers.

In this study, firstly the concept of inspection, its importance and principles are emphasized, then the duties of inspectors and controllers as well as the problems of inspection system are discussed.